

Mihail Sadoveanu

Mihail Sadoveanu (născut în 05 noiembrie 1880, la Pașcani – decedat în 19 octombrie 1961, la Vânători-Neamț) a fost un scriitor, povestitor, nuvelist, romancier, academician și om politic român. Este unul dintre cei mai importanți și prolifici (*productiv, care a scris o operă bogată*) prozatori români din prima jumătate a secolului al XX-lea, având o carieră ce se întinde pe parcursul a cincizeci de ani. Este cunoscut mai ales pentru romanele sale istorice și de aventuri, deși autorul a creat pagini nemuritoare despre lumea țărănească din Moldova, despre natura României și a scris, de asemenea, reportaje și pagini memorialistice.

Forma limbii române utilizate de Mihail Sadoveanu, în special cea folosită în romanele istorice, a fost apreciată pentru folosirea *arhaismelor* (*cuvinte vechi, cu formă arhaică, veche, folosite cu scopul de a introduce lectorul, persoana care citește, în atmosfera specifică acelor timpuri și locuri care sunt descrise în operă*) și abordarea inventivă a lexicului (*vocabularul, totalitatea cuvintelor dintr-o limbă*) românesc. Împrumutând adesea idei și mijloace de expresie din cronicile (*lucrare ce are un caracter istoric, obișnuită mai ales în Evul Mediu, care cuprinde o înregistrare cronologică a evenimentelor sociale, politice și familiale; letopiseț, hronic*) moldovene ale lui Ion Neculce și Miron Costin (*doi mari cronicari români*), autorul îmbină cu creativitate mai multe dialecte (*dialect – aspect local al limbii unui popor*) regionale (*din anumite regiuni*) și registre lingvistice (*referitoare la limbă*), îndepărtându-se de simpla imitație (*copiere*) a limbajului istoric. Povestite în general la persoana a treia, în cărțile sale nu se regăsesc diferențe între limbajul folosit de povestitor și cel folosit de personaje.

Conform lui Călinescu (*mare critic literar român și scriitor*), Sadoveanu are „*o capacitate de a vorbi autentic (original) enormă*”, asemănătoare cu cea a lui Caragiale și a lui Ion Creangă. Scriitorul însuși

era fascinat (*încântat, captivat*) de „elocvența” (*însușirea de a fi elocvent; arta de a vorbi frumos, emoționant, convingător*) oralityții (*ansamblul de particularități ale graiului viu; limbă vorbită*) rudimentare (*care este la începutul dezvoltării sale; primitiv, neevoluat*) și în special a discuțiilor băieșilor (*lucrător într-o mină, miner*) pe care le-a auzit în timpul călătoriilor sale.

Pornind de la observațiile făcute de mai mulți critici, care au lăudat, în general, calitățile poetice (*referitor la limbaj*) ale prozei lui Sadoveanu, Crohmălniceanu (*critic literar important*) a vorbit în detaliu despre rolul romancierului moldovean în remodelarea (*îmbunătățirea aspectului, structurii*) limbajului literar. Această contribuție deosebită a fost descrisă pentru prima dată la începutul secolului al XX-lea, când Sadoveanu a fost aclamat (*salutat, aprobat prin strigăte de bucurie, prin manifestări publice ale entuziasmului; a ovaționa*) de către Titu Maiorescu (*mare critic literar*) pentru adaptarea stilului său de a scrie la mediul social și de circumstanțele poveștilor sale. Cu toate acestea, Vianu constată că scrierile din ultima perioadă a vieții lui Sadoveanu au tendința de a lăsa mai mult spațiu pentru neologisme (cuvinte noi), prezente în mare parte în acele pasaje în care vocea naratorului ia cuvântul.

Un alt element unificator în creația lui Sadoveanu este recurgerea la tipuri literare. Încă din 1904, Maiorescu l-a lăudat pe tânărul povestitor pentru descrierea precisă a personajelor conform perioadei istorice în care trăiau. Tudor Vianu a subliniat că, spre deosebire de mulți dintre predecesorii (*înaintaș, care a fost înainte*) săi realiști (*care aderă la realism, care reprezintă realismul în artă, în literatură*), Sadoveanu îl vedea pe țăranul român ca pe „un tip superior de om, un om eroic”. El a mai adăugat: „*simplu, în sensul că acești oameni sunt mișcați de câteva dispozitive [care] coincid cu instincte fundamentale ale omenirii, [ei] sunt, în general, misterioși*”. Comentând pe baza acestui aspect, prietenul lui Sadoveanu, George Topîrceanu, credea că opera lui Sadoveanu a depășit noțiunile mai intelectuale [și] mai mult artificiale ale „tipologiilor”, și că „el

crează [...] oameni". Subiectul principal al operei sale ulterioare a fost „o lume arhaică în care fermierii și proprietarii de pământ erau oameni liberi, cu drepturi egale”.

Asemănarea cu viziunea lui Eminescu de „*nostalgie, întoarcere, protest, cerere, aspirație spre o lume [rurală] pe care a părăsit-o*” a fost, de asemenea, menționată de Vianu. Mihail Sadoveanu și-a format viziunile tradiționaliste asupra literaturii investigând folclorul românesc, pe care l-a evocat ca sursă de inspirație în cadrul unui discurs ținut în fața altor scriitori de la Academia Română. George Călinescu, în a sa monumentală lucrare, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941), considera că felul lui Sadoveanu de a fi se reflectă și în opera sa. „Omul însuși personifică în chipul cel mai izbitor opera: voinic, trup mare, cap voluminos, gesturi cumpănite de oier, vorbire îmbelșugată dar prudentă și monologică (*vorbire cu sine însuși*), ocolind disputa (*discuția, conversația*); însă lăsarea în jos a gurii, zâmbetul împietrit al feții, aduc pe față o nepăsare ferină (*animal sălbatic*); ochii nelămurți, reci, venind de departe și trecând peste prezent, sunt ai unei rase necunoscute. Alexandru Paleologu (*critic literar*) îl consideră o figură proeminentă (*remarcabilă, care iese în evidență*) a intelectualității vremii, „*cel mai intelectual scriitor de la Eminescu încoace*”. Deși considerat un scriitor spontan (*natural, care acționează pe moment*), Sadoveanu a întâmpinat greutăți în elaborarea poveștilor sale și în cercetările contextului istoric, păstrând multe dintre detaliile investigațiilor sale în jurnalele personale.

Volumul său de debut, „*Povestiri*”, a fost apreciat de George Călinescu fiind un volum care cuprinde toate temele care vor fi dezvoltate în romanele ulterioare. Aceste scrieri cuprind în principal episoade din viața boierilor, arătând felul în care se înțeleg între ei, cum se poartă cu servitorii și cu țara lor. Într-una dintre povești, intitulată „*Cântecul de dragoste*”, Sadoveanu abordează problema robiei, ilustrând moartea unui rob țigan care a fost ucis de stăpânul său gelos, în timp ce în „*Răzbușnarea*

lui Nour”, un boier refuză să facă pace cu Dumnezeu până când moartea fiului său va fi răzbutată.

„*Hanu-Ancuței*” este un volum de nouă povestiri scrise de Mihail Sadoveanu, volum publicat în anul 1928.

Prin frumusețea deosebită a limbii și vraja stilistică, observația realistă și pătrunzătoare de a surprinde destinele omenești, candoarea romantică în dezvăluirea sentimentelor și tainelor sufletești, cadrul de legendă și atmosfera poetică, poate fi considerată cea mai strălucită creație lirico-epică a lui Sadoveanu (*liric - care exprimă direct stări afective personale, sentimente intime*).

„*Hanu-Ancuței*” este un volum de nouă povestiri; George Călinescu a asemănat această operă a lui Sadoveanu cu „*Decameronul*” lui Giovanni Boccaccio (*aceasta este o operă alegorică - simbolică, cunoscută pentru poveștile sale despre iubire, care apare sub toate aspectele sale, de la punctul de vedere erotic până la cel tragic. Dincolo de popularitatea sa, „Decameronul” rămâne un document important despre viața și obiceiurile din Italia secolului al XIV-lea, este o capodoperă a literaturii universale*) având ca argument teme diverse ale povestirilor, având un caracter comun, hanul respectiv reprezentând spațiul/suportul pentru povestirile care vor fi relatate ulterior. „*Decameronul*” lui Boccaccio conține „*o suită de povești*”, fiind relatate 10 povestiri și o baladă. Volumul „*Hanu-Ancuței*”, scris de Sadoveanu, conține nouă povestiri relatate într-un singur loc de către oamenii care sosesc la han. Există un personaj cheie: comisul Ioniță care se presupune că dorește să relateze o adevărată suită de povestiri, însă nu reușește acest lucru datorită intervențiilor repetate ale celorlalte personaje. Acțiunea se petrece într-un timp vechi de demult „*într-o toamnă aurie*”.

În volumul *Hanu-Ancuței*, Sadoveanu recurge la tehnica literară numită *poveste în poveste*, sau povestire în ramă, această metodă este preluată de la autori străini: Giovanni Boccaccio – „*Decameronul*”, „*O mie*

și una de nopți”). Povestitorii sunt ei înșiși participanți direct martori ai evenimentelor narate.

Timpul acțiunii se desfășoară în planul trecut, iar spațiul se identifică cu locul mitic și anume *hanul*.

Una dintre povestirile cuprinse în volumul „*Hanu-Ancuței*” este „*Iapa lui Vodă*”. Comisul Ioniță povestește cum, în tinerețea sa, a trebuit să meargă până la Vodă pentru a i se face dreptate, legat de o problemă cu pământurile. Pe drum s-a oprit la Hanul Ancuței și i-a împărtășit unui străin (boier) problema sa, concluzionând că, dacă Măria Sa nu-i va face dreptate „să poftească Măria Sa să-mi pupe iapa nu departe de coadă!”.

Acesta își continuă drumul și ajunge la curte. Este primit imediat la Vodă, și face o plecăciune. Domnul îi cere să se ridice, și auzindu-i vocea comisul își dă seama fulgerat că era chiar boierul de la han, dar nu era supărat de cele spuse. Încrezător, Ioniță îi arată hârtiile, spunându-și pricina. Vodă îi dă dreptate, dar, amuzat, domnitorul îl întreabă ce ar fi făcut dacă nu ar fi fost de acord cu el, iar el a zis ca nu-și dă cuvântul înapoi și „*iapa-i peste drum*”.

Romanul „*Neamul Șoimăreștilor*” (1915) prezintă începuturile decăderii social-economico-politice a Moldovei, legată de confiscarea pământurilor țăranilor liberi de către o clasă boierească tot mai lacomă. Tema principală a acestui roman o reprezintă lupta țăranilor liberi ai Moldovei pentru a-și apăra pământurile stăpânite de secole împotriva boierilor hrăpăreți (*lacomi*). Sursa principală de inspirație a romancierului a fost „*Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace*” al cronicarului Miron Costin (1633-1691) în care sunt relatate principalele evenimente istorice petrecute în timpul domniei lui Tomșa Vodă. Multe personaje ale cărții sunt figuri istorice precum domnitorul Ștefan Tomșa, Doamna Elisabeta Movilă și fiii ei, viitorul domnitor Miron Barnovschi Movilă (pe care scriitorul îl numește Simeon Bârnovă), vornicul Nistor Ureche, vornicul Bărboi și fiul său, boierii polonezi Ștefan Potocky și Samuel Korecki, oșteanul turc Hussein-aga, hanul tătar Cantemir Bei ș.a.

Scriitorul a introdus și personaje fictive (imaginare, care nu există în realitate) cum ar fi Tudor Șoimaru și răzeșii șoimăreșteni, boierul Stroie Orheianu și fiica sa, precum și unii nobili polonezi a căror existență reală nu a fost dovedită.

Pasionat de trecutul Moldovei, Mihail Sadoveanu a reconstituit în cărțile sale unele momente din istoria națională: „*Frații Jderi*” descrie epoca glorioasă a domniei lui Ștefan cel Mare; „*Șoimii*” și „*Nicoară Potcoavă*” urmăresc continuarea luptei pentru independență după ce Ion Vodă cel Viteaz fusese vândut turcilor; „*Neamul Șoimăreștilor*” înfățișează începuturile decăderii Moldovei după ce boierii confiscă pământurile răzeșilor și îi transformă pe aceștia în șerbi (*țăran legat de pământul moșierului, depinzând cu persoana și cu bunurile sale de acesta*), „*Nunta domniței Ruxandra*” prezintă încercările nereușite ale lui Vasile Lupu de ridicare social-politică a Moldovei; în fine, „*Zodia Cancerului sau vremea Ducăi-Vodă*” înfățișează o Moldovă devastată de biruri, de războaie și de prădăciuni (*jefuire, prădare, hoție, furt*). Scriitorul s-a inspirat din cronică și documente în evocarea plină de viață a unor vremuri trecute.

Scriitorul își exprima entuziast legătura sa cu trecutul țării și cu pământul strămoșesc în discursul de recepție (*discurs de primire, de admitere ca membru la Academie*) în Academia Română (*cea mai înaltă instituție de știință și de cultură din România*), intitulat „*Poezia populară*”, pe care l-a rostit în 1923: „*Trebuie să fac mărturisirea de credință că poporul este părintele meu literar; că trecutul pulsează în mine ca un sânge al celor dispăruți; că mă simt ca un stejar din Orhei, cu mii și mii de rădăcini înfipite în pământul neamului meu*”.

Baltagul este un roman scris de Mihail Sadoveanu și publicat în 1930. Romanul prezintă călătoria Vitoriei Lipan pe urmele soțului ei, oierul Nechifor Lipan, pentru a afla ce s-a întâmplat cu acesta și pentru a-i pedepsi după o lege nescrisă pe cei doi tovarăși ce l-au ucis și jefuit.

Sursa principală de inspirație a romancierului a fost balada populară "Miorița" din care a preluat simbolul, structura epică, conflictul între cei trei ciobani și perseverența femeii care pornește în căutarea ciobanului ucis. Autorul s-a inspirat și din alte două balade populare culese de Vasile Alecsandri pe la mijlocul secolului al XIX-lea: „Șalga” – din care a preluat exemplul unei curajoase ciobănițe ce pornește în căutarea unei cete de hoți și se răzbună într-un mod neașteptat (*cumplit*) pe cei care au prădat-o - și „Dolca” - de unde a preluat legătura dintre om și animalul credincios.

„Baltagul” este considerat ca fiind o monografie a satului prezentând aspecte ale firii omului de la sat, tradițiile și obiceiurile românești: la botez, nuntă, și înmormântare. Datele din roman sunt un prilej pentru autor pentru a zugrăvi atmosfera epocii și tradițiile populare românești.

Plecat la Dorna în preajma sărbătorii Sfântului Dumitru (26 octombrie) pentru a cumpăra oi de la niște ciobani de pe Rarău (fac parte din Munții Bucovinei fiind situați în nordul Carpaților Orientali) , Nechifor Lipan nu se mai întoarce la casa lui de pe măgura Tarcăului și nu mai dă niciun semn de viață. Soția sa, Vitoria, începe să se neliniștească deoarece oierul nu lipsise niciodată de acasă, în ultimii douăzeci de ani, o perioadă mai mare de douăzeci de zile. El nu se dusese nici la popasul de iarnă al turmelor de oi din satul Cristești (din apropiere de Iași) aflat pe balta Jijiei, unde urma să plătească taxele de pășunat, nutrețul animalelor și simbriile (*plată în bani, salariu*) ciobanilor și să se întoarcă apoi acasă cu fiul său, Gheorghiuță. Perioada de întârziere depășește o lună, iar Vitoria visează într-o noapte că Nechifor traversa călare, spre asfințit, o întindere de apă și începe să bănuiască că acesta a murit.

Valea Sabasei văzută de pe primele serpentine ale Drumului Talienilor

După ce se sfătuiește cu părintele Dănilă și cu baba Maranda, Vitoria decide să se roage Maicii Domnului și să țină post negru douăsprezece vineri la rând, sperând că Nechifor se va întoarce până atunci. După ce Gheorghită se întoarce acasă în preajma sărbătorilor de iarnă, Vitoria pleacă la mănăstirea Bistrița pentru a se ruga la icoana făcătoare de minuni a Sfintei Ana și a cere un sfat duhovnicesc, apoi se deplasează la Piatra Neamț pentru a anunța stăpânirea de dispariția soțului ei. Prefectul județului afirmă că este posibil ca Nechifor Lipan să fi fost prădat de bani și ucis, confirmând temerile Vitoriei. Femeia se hotărăște să plece în căutarea soțului dispărut la terminarea celor douăsprezece săptămâni de post negru, împreună cu Gheorghită, luând cu ei un baltag pentru a se apăra de răufăcători.

Personajul principal, Vitoria Lipan, este reprezentativ pentru o întreagă clasă socială: țărănimea care nu-și pune nădejdea în autoritățile de stat, ci așteaptă ajutor numai de la Dumnezeu. Credincioasă, dar și superstițioasă, ea ajunge la convingerea că soțul ei este mort și este dusă de instinct la locul uciderii lui. Autorul descrie un ansamblu de credințe, superstiții și obiceiuri populare care guvernează viața oamenilor din mediul rural. Țăranii lui Sadoveanu sunt ospitalieri și blajini (*blânzi*), dar neînfricoșați și puternici. Principala trăsătură sufletească prețuită în aceste

locuri este bărbăția, capacitatea de a lua hotărâri ferme și de a le pune în aplicare fără șovăieli (*ezități*), trăsătură care este întâlnită atât la bărbați, cât și la femei.

Mai mulți critici literari au considerat „*Baltagul*” ca fiind o capodoperă a lui Mihail Sadoveanu.

Prin poveștile sale, Mihail Sadoveanu se dovedește un bun cunoscător al sufletului celor mici, acestea sunt desprinse din lumea minunată a copilăriei și sunt dedicate micilor cititori, dintre ele amintim: „*În pădurea Petrișorului*”, „*Domnu’ Trandafir*”, „*Dumbrava minunată*”, „*Casa veche*”, „*Părul din grădina bunicilor*”, „*Într-o poiană*”, „*Ciocârlia*”, „*Cumpăna*”, „*Veverița*”, „*Ursul*”, „*Fântâna tinereții*” etc. Pentru cei mai mari, recomand pentru lectură: „*Neamul Șoimăreștilor*” (un impresionant roman istoric, prin care veți „gusta” o părticică din istoria Moldovei, descrisă în stilul inconfundabil (*care nu se poate confunda, unic*) al acestui mare scriitor, un alt roman istoric „*Frații Jderi*”, apoi romanul „*Baltagul*” ce rămâne o capodoperă a literaturii române și acesta trebuie citit de către oricine dorește să cunoască mai bine obiceiurile și tradițiile românești, de fapt cultura românească în toată bogăția ei.

Mihail Sadoveanu este considerat cel mai mare prozator român din toate timpurile, fiind numit de Geo Bogza „*Ștefan cel Mare al literaturii românești*”.